

Monitor 'Negen actielijnen ter versterking van de kwaliteitsborging schoolexaminering' - november 2019

In de tweede helft van november 2019 heeft de VO-raad een digitale vragenlijst uitgezet om de voortgang van de implementatie van de negen actielijnen ter versterking van de kwaliteitsborging schoolexaminering in kaart te brengen. Voorzien is om deze vragenlijst nog twee maal uit te zetten, rond de zomer van 2020 en voor de zomer van 2021.

De vragenlijst is uitgezet onder de eindverantwoordelijke schoolleiders voor zover wij die in ons bestand hebben. Dat zijn nagenoeg alle eindverantwoordelijke schoolleiders inclusief schoolleiders van locaties waar geen eindexamen wordt afgenomen, zoals praktijkonderwijs en voortgezet speciaal onderwijs. De laatste groepen hebben de enquête niet kunnen invullen.

290 eindverantwoordelijke schoolleiders hebben de enquête ingevuld. Deze respons van 20% kunnen we op grond van onze ervaring voor een digitale enquête als een mooi resultaat zien. De enquête loopt de negen actielijnen langs voor zover de scholen daar zelf een rol in hebben te vervullen.

Het geheel van de uitkomsten geeft de indruk dat op zeer veel scholen stevig wordt aangepakt met de verbetering van de kwaliteitsborging schoolexaminering. Hieronder een interpretatie van de uitkomsten.

Actielijn 1: Elke school ontwikkelt voor augustus 2020 een visie op toetsing en examinering, die in samenhang is met de onderwijskundige visie.

Nagenoeg alle respondenten (92%) geven aan dat de school aan het werk is met het ontwikkelen van een visie op toetsing en examinering. 25% van de respondenten heeft de visie al vastgesteld.

Actielijn 2: Elke school werkt ernaartoe dat het schoolexamen vanaf schooljaar 2021-2022 (weer) het afsluitende karakter krijgt in plaats van een verzameling schoolexamens, voortgangstoetsen en huiswerkopdrachten

Het overgrote deel van de respondenten (87%) geeft aan dat de school aan het werk is gegaan om het schoolexamen (weer) een afsluitend karakter geven of heeft dat proces afgerond. Ruim 40% van de scholen heeft een eerste stap gezet en 13% heeft het schoolexamen (weer) het afsluitend karakter gegeven. Voor de overige scholen (30%) was er op dit punt weinig werk te doen, omdat deze respondenten aangeven dat het schoolexamen al een afsluitend karakter had. 13% van de respondenten geeft aan dat met deze actielijn nog een begin gemaakt moet worden.

Actielijn 5: Elke school heeft vanaf augustus 2020 een examencommissie, of zoveel eerder als mogelijk is. De VO-raad ontwikkelt (in overleg met de leden) een raamwerk voor een dergelijke examencommissie met daarin een concrete rolbeschrijving. In de kern krijgt de examencommissie de opdracht de kwaliteit van de schoolexaminering te bewaken en te bevorderen: procesmatig, inhoudelijk, passend bij de visie van de school en passend bij het afsluitende karakter van het schoolexamen. Het Eindexamenbesluit geeft de directeur/rector een groot deel van de eindverantwoordelijkheid voor het proces van de examinering en daarmee ligt het voor de hand dat deze niet aan de examencommissie deelneemt.

Het instellen van een examencommissie is een instrument om de kwaliteitsborging schoolexaminering te versterken. Ook met deze actielijn zijn scholen voortvarend aan de slag gegaan.

76% van de respondenten geeft aan dat de school een examencommissie heeft die grotendeels of geheel voldoet aan de definitie. De overige scholen hebben geen examencommissie (6%) of een examencommissie die een beperktere opdracht heeft (17%). Het overgrote deel van de scholen die nog geen examencommissie hebben, verwacht deze voor augustus 2020 te realiseren. Twee derde van de scholen die nu de examencommissie 'grotendeels' volgens de definitie hebben ingericht, verwacht de laatste stap te zetten voor augustus 2020; de overige een jaar later.

In nagenoeg alle situaties maakt de examensecretaris deel uit van de examencommissie (95%). Teamleiders en/of afdelingsleiders zitten in 71% procent van de examencommissies. Opmerkelijk is, gezien vanuit de discussies over hun rol, dat eindverantwoordelijke schoolleiders in 60% van de examencommissies zitting hebben. In 10% van de gevallen maakt een kwaliteitszorgmedewerker deel uit van de commissie, in 13% een lid van de ondersteuning. In een derde van de commissies hebben examinatoren zitting en in 13% een niet-examinerende docent.

De examencommissies houden zich vooral bezig met het monitoren van procesmatige afspraken (87%) en inhoudelijke afspraken (77%) aangaande toetsing en examinering. Iets minder dan de helft houdt zich bezig met de borging van de visie met het vaststellen van richtlijnen om schoolexamens vast te stellen en te beoordelen.

In de tabel hieronder is het verschil zichtbaar in examencommissies die geheel voldoen aan de richtlijnen en examencommissies die grotendeels voldoen aan de richtlijnen. Respondenten uit de eerste groep geven vaker aan dat hun examencommissies zich bezig houden met kwaliteitsborging (monitoren van inhoudelijke en procesmatige afspraken) dan dat respondenten uit de tweede groep dat aangeven.

Examencommissie houdt zich bezig met:	In het geval dat de ...	
	examencommissie grotendeels voldoet aan richtlijnen	examencommissie geheel voldoet aan richtlijnen
De borging van de visie op toetsing en examinering	46%	57%
Het vaststellen van richtlijnen en aanwijzingen om schoolexamens te beoordelen en vast te stellen	48%	56%
Het monitoren van de inhoudelijke afspraken die op school zijn gemaakt m.b.t. toetsing en examinering	76%	88%
Het monitoren van de procesmatige afspraken die op school zijn gemaakt m.b.t. toetsing en examinering	86%	91%

84% van alle examencommissies ten slotte adviseert de eindverantwoordelijk schoolleider bij onregelmatigheden.

Actielijn 7: Elke school werkt ernaartoe dat er voldoende expertise op het terrein van examinering aanwezig is, bij de schoolleider, examensecretaris en onder docenten. Alle scholen hebben deze expertise in huis vanaf het schooljaar 2020-2021.

Wat betreft de deskundigheid geven de respondenten aan dat er nog behoorlijk wat winst te behalen valt. Respondenten konden de drie doelgroepen scoren op drie nuances: tamelijk veel, enigszins, nauwelijks inspanning nodig om te komen tot voldoende expertise. Slechts 4% van de respondenten geeft aan dat er bij alle drie de doelgroepen nauwelijks inspanning nodig is om de expertise tot een voldoende niveau te brengen. De respondenten zijn het meest positief over de expertise van schoolleider en examensecretaris: 30 resp. 40% hoeft zijn of haar expertise nauwelijks verder te ontwikkelen. Dat geldt volgens hen niet voor docenten. De respondenten zijn van mening dat in deze groep nog voor ruim 60% enigszins inspanning geleverd moet worden om tot voldoende expertise te komen.

Actielijn 8: De VO-raad ontwikkelt (samen met Plexs) met en t.b.v. de scholen een vorm van collegiale consultatie om zo geregeld de schoolexaminering tegen het licht te houden.

Collegiale consultatie is een vorm van onderlinge ondersteuning bij kwaliteitsborging waar heel wat scholen al mee bezig zijn. We hebben dit kunnen constateren tijdens de verschillende bijeenkomsten die de VO-raad heeft georganiseerd met betrekking tot toetsing en examinering. De respondenten bevestigen dit beeld. Bijna 40% voert een vorm van collegiale consultatie uit, en ruim 20% is van plan dat te gaan doen. De overige 40% wacht af wat de VO-raad op dit punt te bieden heeft. Mogelijk kan de binnenkort te verschijnen Handreiking Collegiale consultatie (januari 2020) deze scholen daarbij helpen. De VO-raad voorziet niet in de organisatie van vormen van collegiale consultatie.

Actielijnen 3, 6, 9. De VO-raad ontwikkelt een aantal instrumenten rondom examinering

Ten slotte de bekendheid van de instrumenten. De respondenten bevestigen dat de checklists examenreglement en pta zeer bekend zijn (97%). Ook het zelfevaluatie-instrument is bij bijna 80% bekend. Deze instrumenten van kort na 'Maastricht' hebben kennelijk hun weg naar het veld goed gevonden. Dat is minder het geval met de latere instrumenten. Van de respondenten is 71% bekend van het checklist afsluitend karakter, 66% met het raamwerk examencommissie, 61% met de handreiking examensecretaris. Aan de bekendheid met de latere instrumenten kunnen we nog wel wat doen.

Samenvattend zien we dat het thema kwaliteitsborging schoolexaminering op de agenda van de scholen staat. Het overgrote deel werkt aan het verbeteren van de kwaliteitsborging door het ontwikkelen van een visie op toetsing en examinering (92%), het instellen van een examencommissie (76%) en het herstel van het afsluitend karakter van het schoolexamen (87%). De examencommissies ontwikkelen zich in de richting van een groep medewerkers die zich breed bezighoudt met de kwaliteit van toetsing en examinering.

Over het feitelijk schoolexamenproces geeft de enquête geen inzicht. Dat is een onderdeel van het themaonderzoek dat de inspectie in 2019 heeft uitgevoerd en waarover de inspectie naar verwachting eind januari zal rapporteren.

Zonder twijfel is er nog veel werk te verrichten, maar deze eerste meting na het besluit in de algemene ledenvergadering tot uitvoering van de negen actielijnen geeft aan dat in algemene zin het scholenveld de handschoen heeft opgepakt en flink werk maakt van de versterking van de kwaliteit van schoolexaminering.